

نورك پوردي

نورك اومباقلرى مركزى هيئتى طرفندە نشر اولغور.

جلد ۲

مايس ۱۳۴۱

نومرو ۸

ديوانه باغچه لرندە

برنجى كون

چاك قايا

نيسان : ۳۴۱

نسيم صبره رفيعه ، بهاره دك كبره -

نائى قىريم

بوصباح روزكارك آزالادىنى پىجرەمدن ايليق و آيدىنلق بر هوا تنه دە كدى .
 و آچىق جامدن اىچرى ايلك ويزىلىتى كىردى . سياه بىنكى دىوارلره ، برده لره
 دو قوندورويور . كوچوچك چىرىنىشىندە يىكى بر سياحك سر سملكى وتلاشى وار .
 جاملك شفاف دىوارينه چارپا چارپا نهايت يولنى بولدى . ويزىلتىسى هوانك اىچندە
 اوزاقلاشيور . آردى صره دوشونجه يله باقىيورم : كوزلرمنى بر برىنى قووالايان
 كلبكلكر آلييور ، صانكه بونلرى روزكار اريكلىردن ، بادملردن ، قايسىلردن
 صاوورمش ، كلوب پىجرە كنارينه دو كوله جكلر . ايلك ساقارلك و نارقوشلر يىنك
 جيويلىقى داملالرى آره سنده تىترەمە كې اوچوشلرى بكا بواميدى و بر ييور .
 فقط كلبكلكر قارشى بايره قدر اينمش ككلىكلرك اوتوشدېكى طرفە دوغرو صاووشدېلر .
 هوا نشيده لر و دورانلرله دولو : آما دالندە صاللانان هدهد ، قومشور
 باغچه دە سەزدىكى عاشقه - قويو اىچندن كلير كې - درين درين سسلەنيور . قاواقده
 بىكلەين اووويك دە درە بويندەكى يارندن جواب آلدى ، قوشويور . . .
 آي بوتون قىش سيورى حايقيريشمالرىنى يكانە هوا قومشولرمزك سى كې دويدىغىز
 صاقسغانلر ، وچايمىزك آلتندە جياق جياق ديديشەن كر كنه زلر ، آرتق يالكىز
 سىزى دىكلەمكدن قورتولدق . . !

قوشلرك هپسندە دە اويلە شەوانى بر فعاليت وار كە . . ! يارىنىكى ياپراقلرك اك

قويتو یرلرنده - دها چيچکلر بورومه دن - کنديلرينه سيفه لرینی قوروپورلر...
 بو هوای معمارلرک جوششلی هپ بر وصلت حاضر لغدن ...
 بوتون بو ندالره آشاغیکی حوضه دوکولن صویک شارلیسی قاریشیور .
 اونک سنه ده بر دولغونلق کلش . برآی اول عکسلی کندی صفحه سی
 ایچنده بيله دویولمازدی . شمدی کوروپورم که آینه سنه طاشلرک کولکه سی
 قویولاشمش، ایشیق آتونلاشمش، چپلاق دکنکلر یرینه چيچکلر تیره شیور...
 بر دیوان آچدم ، اونده کی بهاری او قومق ایستیورم . فقط کوزمی اطرافدن
 آلامیورم که !

قو قولردن ، رنکلردن ، سسلردن و اوچوشلردن عبارت بر عالم ایچنده مستم ؛
 زیرا آلتزده ثابت کی دوران طوپراقده درونی برقیمیلدانا وار . آنا طوپراق
 دوغوروپور : باغرنده لاله ، ککیک ، بوغداي ، دیکن ، صو ، ییلان ، لذتی وزهرینی
 دویوران ، صنعتک معجزه سنی فاش ایدن نه سی وارسه هپسینی ایریشیلمه زبر آهنگ
 ایچنده ایشیفه ، هوايه آتیور .

واوندن دوغانلر دوغوروپور : دها برآی اوکجه شوداللر بوزلرک اورتاسنده
 جام چوبوقلر کی ایشیلدا یوردی . شیمدی اوزرلرینی چيچکدن قارلر بورومش
 جهوزک داللی بریاشه دها کیرن کیکلرک بوینوزلری، کی - اسکی داللردن قویو
 وایصلاق بررنکده - چاتالانیور . چاملر بویلرینی اسکیندن آیری بریشیللکله
 برقاریش دها کوکه قالدیردیله . قاواقلرک تیرشه چوبوقارنده قیویلجیم کی پیتراقلر
 بلیریور . کومسده کی طاووق، جیوجیولرینی؛ قومشوم کویلی قادین، چوجوغنی؛
 آلتنده کی آخورده یاتان اینک ، بوزاغیسنی هپ برلکده دوغوروپور .

بوتون لذتلیکی، بوتون اشتها لریکی اویله بر بلاغته دویورویورسک که، آی طوپراق،
 برطلم کی هر شیمه سرايت ایتدک : آینه مه باقیورم ، جامی وجلاسی سندنر؛
 چرچیوه سنک یالديزنده سنی حس ایدیورم ، لامبانک جسمی سنی خاطر لاتیور ،
 ایشیفک مایعی سندن . اوطهم ، صوبام ، کومورم اولمشسک ، پاره غمده کی یاقوت،
 چيچکلکده کی مینا ، ألمده کی قلم و اوکده کی کاغد اولمشسک ...

و بیلدیکم حالده که بنی ده محقق چوروتنه جکسک ، کندیکه قاریشدر ارجقسک ،
 بوکون ینه سندن اورکه یورم ، ایگره نیورم ، سکا حیرانم! ... فقط بو اصرارک نه دره
 نیچین بو بهارستانی قورو یورسک ؟ مادام که بوزولا جقدر ... هوا بی بورنکلرله
 دولدورویورسک ، صولا جقدر ... بو قوقولر نه دن ؟ مادام که اوچا جقدر ...
 انجامنده ، امکلریک ده امکلریعزمه بکزمه دیکسندن غافلیمسک ؟ آی سن که بزم کی بیک
 ابداع و بیک احساسینه آگاهسک و پایانسز ابتلارک باشی و صوکیسک ، فانیلککدن سن ده
 مضطربیمسک ؟ بالخاصه سن که ساده کندی نهایتکدن مسئول دکلسک ، اوموزلر کده آدم
 اوغلنک تارومار اجزالر کدن ترکیب ایدهرک سکا تودیع ایتدیکی بونجه امک ودها
 میراثلری ده وار . برکون سن ده ، فضا ده ، قایمش بر صوک ایشیق کی داغیلنجه
 قدرنک و قدرتمز نه اولاجق ؟ او زمان ، نه اولاجق ؟ زیرا سنک اوستکده لاله نک
 عمری نه قدرسه ، ابدیتک کوکسندمه عمرک ، ایوا ، او قدر سورده جک ! بونی
 سن ده بیلسه ک کرک ، اولومیزی بز بیلدیکمز کی ... اویله یسه هر شیشی دویوب
 دیله یوب و هر شیشه کوچی یتدیکنی ده نه یوب صوکره یوق اولق نصیبی تجلیمز
 ایکن بو ابدی کی نشئه ک نه اولویور ؟ کوکی رنک و قوقو و اویلاسیله قاپلایان
 بو خروشه که سبب نه در ؟ قائمه ، باغرمه ، کوزلر مه سینهرک بنی ده شلککه رام
 ایدیورسک ! و بویله جه سن و بن رنک ، قوقو ، لذت و زهر متاعلریله یوکلای ، ازلی
 مشیت کارباننه قاتیلش مقدارتیه ، مجهوله کیدیورز . برابرز ، طالعمر بر ،
 یولمز بر ، هم مشربز ، حشر و نشرز ، آنا طوپراق ، آنامز طوپراق ... یالکیز
 سن ده ، بن ده بیلسه یدک آه ، بو بهارلر ، بوامکلر هانکی منله وارمق ونه یایمق
 ایچون! ...

ایکنجی کون

دون نائلی قدیملک :

ورقلرین کل تر دوکدی نائلی جویه
بهار موسمیدر کیم باقار رساله لره

سوزینه اویدم . یولم اوزادی . بنسه دیوان باغچلرینی سیره جیقاجق ، بهارک
ذوقنی رساله لرده آریاچقدم . اوتلر و دیکلر آره سنده اونوتولش بو ویران
باغچلر تورک کوزللیکنده ایزلری آکیلان اسکی حساسلرک غریب جوشلریله دولودر .
استانبول باغچلرندن کله لاله لر ، روزکار ووردیجه ، ماصه مک اوستنده کی
مور اصفهان جامندن چیچکلک ایچنده قیمیلدانیور ... اسکی نقاشلرک چشمه
مرمرلرینه حک ایتدی چیچکلکه دمتنی آکدیریور ... طومبالاق «توتره خت»
وازوسنده کی سنبللرده برخلرینی صاللا یور ؛ مور ، پنبه ، هوانی ماوی عکسلری
وازونک آلتون قیرینتییسی سرچلی بدننه وورو یور .

دیوان شاعرلری بونلری نه قادار سه وهردی ! عیش ونوش بزم لرینک
صهی و ظرافتی بونلردی ؛ قدحلری بونلردی . جوشش منبعلری و صنعتلرینک
سسوس مالزیمسی بونلردی . خیاللرنده و مصراعرلرنده سه وکیلرله چیچکلر ،
چیچکلرله سه وکیلر حشر و نشر در . کوزللری ، صانیر سکزکه ، بر قوجاق
تازه ایچچکدر : صاچلری سنبل ، انداملری کل ، کوزلری ترکس ، تنلری
یاسمین ، صاللائیشلری سرو ، کنجلی غنجه کوزلر ؛ .. باقق و قوقلامق
ایچین کوزلر ! ... فصل که خلق تعریفنده ده او کوزلر : کوزی بادم ، بورونی
خورما ، یاناغی ألما ، دوداغی کیراز ، ممه سی طورونج ، کوبکی آیوا ، برسیت
یمشدر ! ... طاتمق وایصیرمق ایچین کوزلر ! ... عصرلردن قویوب کلن بوایکیز
تلقی تورک پروحنده طبیعت ظرافت ولذتنه نه قادار مفتونلق اولدیغنی کوسته ریر .
اونک ایچین بو باغچلرده دولاشمق قائده سز دکل ! ... أولا :

« کلدی کل ، آچیلدی سنبل ، لاله دولدی ژاله دن »

مژده سنی ویرن فضولینک باغچه سنه اوغرایورم . زیرا اعتقادنجه :

« بولونور هر درده ایسته رسه ک کلستانده دوا . »

وقاعتنه کوره :

« نه خوشدر آله کلکون جام باشده عشق سوداسی »

« کوکلده وصل ذوقی جانده جانانلر تمناسی »

دیوان آدابجه فضولینک باغچه سی ده ، اولاً « مناجات » ، « نعت » ، « قصیده »
باشلرینی سوسلهر . اونک ایچین بنده بو باغچه ده ، هیچ ترتیبی بوزمادن صاحبی
آرد ایجه یورویه جکم . اونک ایلک منظره سی زاهدانه بر روضه در . . .

« بساط کلشنه دون ایله دم کذر که دمی »

« قبله منظره آثار صنعت مولا »

فقط بوللرنده کی :

حذیقہ تحفہ تعلیم اولوب ریاحیندن یازیلدی مهمل و معجم آکا حروف مجا
مزین ایله دی اوراق لاله بی شبنم حروف لاله ده اولمازا کرچه تقطه روا
کو توردی سینسی از هاردن حرارت مهر شکوفه تقطه لرین کرچه کیم ایله راملا
کبی تصنع دیکنلرندن ذوقی قورویارق یکد کدن صوکره باقیورم : فضولی
« چن ظریفلرینی » « عجب نزاعده » کورو یور :

« تعجب ایله قوسالک طریق خطا »

کرچه هپسی تمامینه نجات یولنی دله مکده ،

« ولی قوسنه باطل دلیل استدعا »

بونلرک هپسی ده آغاچ صنفی چیچکه مبادی صانوب « تعدد قدما » جائزدر
کبی بخشلر ایدیور .

« ویروب تسلسله قوت طبیعت کج آب »

« اولوردی نافی اثبات علت اولو »

« نرکس مست » کاشاتی محض خیال صانوب جهل ایله اشیانک حقایقنی قبی ایدیور .
کافر طبیعتی بلبلسه کله سجده ایدیور ، صنمه تعبد ایله رک نجات رجاستنده بولونویور .
فقط اک نهایت :

نسیم واقف اولوب بوفسادی منع ایتدی

که : « آی کروو بریشان طوتک طریق خدا »

« ہوکارخانہ براوستاندن دکل خالی »

« کرک بو قدرته آلتہ قادرو دانا »

پیامیلہ چیچکلی هدایتہ دعوت ایدیور ، وحدت پرست ایدیور .
وعجبا بویوزدنمیدر کہ سابق بد پرست بلبل قدیم صنمہ قارشی فضولی قورور .
اوکا بربرده شویله برخبر ویرر :

« حذر قیل کز مه چوق پرواسر ای بلبل کہ قتلکچون »

« دیکندن دامنی آلتندہ قیلمش کل نہان خنجر »

اوزاهدانہ باقیش نتیجہ سنده کرچه :

« سبزہ اوزرہ کزدیرر باد صبا کل برکنی »

« سانک سبزہ آسماندر کوکب سیار کل »

فقط کلک روحی اوقیب قیرمزی رنگیلہ نہ عیاردر ! غنجهنک حفسنی ،
اویون ایدور ، کوزدن قاچیرمشدر ؛ آرتق بولونماز . هیچ سبب یوق ایکن
دیکندن یوز چه ویرمش ، آریلق ایستہر :

« منعم نا کس کبی اصلندن ایله ر عار کل »

اونک ایچین کلنک باغیرنه دیکن صانجیسه نہ اولور ؟ مادام کہ کل اوندق
آریلوب اغیار ایله هم صحبت اولور ! . . . آم ، فقط دیکندہ نہ قدر آتشلرہ
یانہ یریدر . چونکہ کل « زیب وزینت » نی اوندن آلیر ، صوکرده « غیر »
یار اولور . کل وفاسزلنی عادت ایدیئمشددر . اونک ایچون جهان باغندہ عمردن
برخوردار اولماز .

بوعقلی باغچہ دہ کی چیچک شخصیتلری یالکز سچیہ سی ، روحیاتی بویله قییت
ایدیلن کلدن عبارتدر صانمایک . هر چیچک ، کندیتہ کورہ روحی ، حرکتلری
وظیفہ لری اولان برر نباتی شخصیتدر . مثلاً بہار روزکاری برلالہ وکل مژدہ سی و برنجہ :

« لالہ بردنکله کشف ایله دی اسرار درون »

« کہ دل خاکدہ قالمادی رموز مبہم »

« شاخ کل ویردی چن بزمنہ بر نور سرور »

« کہ چراغیلہ بولونماز اثر ظلمت و غم »

و

« شقایق آلتی زمین بوسدن اولوب مجروح »
 « بنفشه قاق اولدی تواضع ایله دوتا »

و

« های وش ورق یاسمین وبرکسمن »
 « اوجوب هوایه گلستانه دوشدی ظلها »

گاه اولور ، فضولی :

« ای کوکل کلدی بهار ایله چن سیرانی »

خطابیله چیقار . اوزمان باغچه سی برمکتب اولور . اورایه پیرفلک ریاحلرک
 اطفالی بیغمشدر :

ینه پیر فلک اطفال ریاحینی بیغوب	فیض تعلیم ایله بستانی دبستان ایلر
صو آیاغینی کسوب بیهده کز مکلردن	سبزه یی هم سبق درس گلستان ایلر
غنچه یی متن مطالعه ایدوب عقده کشا	لاله یی شرح طوالمده سبقخوان ایلر
سنبلی علم السهیده قیلوب موی شکاف	سوسنی بحث ریاضیده سخندان ایلر
درس منطق او قورایکن دل ایله مرغ سحر	طوتیلوب او قودینی کلاری خندان ایلر
بلبلی هر نیجه کیم حافظ خوش لهجه آب	او کره توب حسن ادقاری قرآن ایلر

وفضولی بیامه ز ، اوزمان نسیمک ایشی سحر میدر ، معجزه میدر ؛ زیرا
 حرکتلری عقلی قاماشدیرر . دیله رسه روزکار هر مزاجه او یله کیره رکه اونی
 نه روحلر ، نه بدنلر آکلایا بیلیر ! دهره آفرین که فیض بولوطی باغلرکده ،
 بیابانکده تربیه سنه باعث اولور : بکله یه بکله یه طاشی لعل یاپار ، صوبی یو وارلاق
 اینجی . . . مدت ایله داملای ده کیزه باغلار ، ذره یی کونشه اولاشدیرر . فقط
 طبیعت حقنده بو قدر دوغرو و حکیمانه برکورو شه صاحب اولان فضولی تعجب
 ایدر که بونجه فسونه مالک « دهر » اونی بحر و ملق خسته سی ایدر :

« غیره احسانی چوق ولطفی کنیش لیک بکا » ستمی وافر و بیدادی فراوان ایلر
 « آی فلک بونه روادر که سپاه ستمک » دل معمور می یغما ایله ویران ایلر »

هر موسم کو کلنده بر قرار اولان بو عروملق ملایدر که اوکا تجلیسی بویه
نقل ایتدیرر :

« یردن تیره تن بر مبتلای شوق غالبدر » ۵ هوار کز دیرن یردن یره ابر کر انباری »
« بومشرتگاهک اتمامنده بر طاش اولماسه اکسیک » ۶ بنی یردن یره نقل ایلزدی دهر معماری »
هپ بوملال یوزندندر که بر سه وینچ دمی اولان بهارده بیله باغچه سنک زائر لرینه
شوعبری نقل ایدر :

« دوستلر ایام کل اولسه یدی ایام سرور » ۷ دعدنالان دمبدم اولمازدی باران اشکیار »
« فصل کل طبعنده امنیتدن اولسه یدی اثر » ۸ غرق خون لاله زار اولمازدی تیغ کوهسار »
« سینه سحرایه تیغ سیلدن دوشمه زدی چاک » ۹ نو عروس غنچه نک دامانی طوتمازدی خار »
« زاله طاشندن کو که درمه زدی تی کلنلرک » ۱۰ کلشنی زنجیره ایتمه زدی مقید جوببار »
نظرنده آنجق بو علامتلردن خبردار اولمایان غافلردر که بو موسمه عیش
اختیار ایدر . فقط آی غافل دل ! بهارک تشریفی بوشنه دکدر :
« آنده در کمال قدرت پروردکار »

ونهایت بهاری شو حکمت عطف ایدر : غالباً طویراق خلوتگاهی سکافی
سر حکمتی آشکار ایتک ایچین « تقدیر » دن اذن المشر ، و
جمله ازهار خلوتده کیوب رنگین لباس
ایلیوب هر ییلده بودنیایه برنوبت کذار
غافلره ضرور اسبابی تکمیل ایدر لر ، عارفلمده « عین اعتبار » منظوری
اولور لر . اونک ایچین :

طوتالر بر دم قرار اماینه دلکیر اولوب
ایدلر سرمنزله معهوده دنیادن قرار
چونکه :

دار دنیا او یله سرمنزله دکدر کیم اوله
نازینلر طبعنه آب و هوایی سازکار

هم اولور ، كوكله سسله نير :

برهان حقدري اي كوكل هر نستر نبتلو كل

صانع اولان ممكن دكل مصنوعدن اوله جدا

واويله كوروركه هر چيچك ، عبادت حالته مصلی برر طريقت مريددر :

طوتمش حقه تركس يوزين آجش حقيقتين كوزين

قيلهش نظر كورمش اوزين سر حقيه آشنا

بستانده كورنيلوفري طوتمش طريق برتري

اسرارك اولمش رهبري كور آنده اسرار خدا

راه طلبدر ييعدد معبوده اي اهل خرد

كرايستهك قرب صمد صديرك اولور رهبر سكا

ويودرويش چيچكلردن هر بری اون ايكي امامدن برينك مداحيدر ، مثلا :

« سخن چنده ارغوان هر بركني ايتمش زبان

تكرار ايلر هر زمان مدح علي المرتضا

ضايع كچيرمه ز ياسمين عمر لطيف نازنين

اخلاص ايله ايلر اوزين خاك ره خيرالنسا

ظاهر قيلور خونين كفن لاله قيلور يوزباره تن

طوتار دونوب طرف چن شاه شهيد ايچون عزا ، . . الخ

و كوردم كه :

« دنيايه طمع ايتماك ايتمكن يك »

« چون اولي حرص آخري حسرت ايتمش »

كوزيله باقان فضولينك باغچه سي حكيمانه در ، بهاري عبرت منبعيدر ؛ چيچكلرنده

تصوف و تقوى ميلی وار . او چيچكلر كه كاه صمدر ، كاه وحدت وجودك برهاني ؛

كاه درس اوقور برر جو جوددر ، كاه كامل برر درویش ؛ . . . قوقولري زاهدانه ،

حركتلري عابدانه چيچكلر . . . كچه ظاهرده هيسي برر شتك نشانه سيدر ،

قط « ايچين ايچين ينه هيسنده برملال اغلار . »

وقتا كه او باغچه دن مجنون كچره اوراده ليلايي كورور ، ايسته اوزمان فضولينك

باغچه سی عاشقانه بر تصویر اولور . فضولینک خاص باغچه سی بودر . بوتون چیچک لری ،
غزل لرنده آم واه ایدن هجران روز کار یله تیره ر ، روحنک دنک و قوقولرینی
حانلره پایار :

بر کون که بهار عالم افروز	ویرمشدی جهان فیض نوروز
سالمشدی نقابی چهره دن کل	چکمشدی سرود ناله بلبل
شبنم می نابی ایله لاله	دولدورمش ایدی قیزیل پیاله
اولمشدی کل ایله سبزه تر	فیروزه فروز لعل پرور
بر نیجه مصاحب وفادار	مجنون شکسته نی کوروب زار
هریان دیدیلر که : « ای بلا کش	کل چاغیدر اولمفل مشوش »
» بوفصلده آدمی کرک شاد	اندوه بلا و غمدن آزاد »
» چون ابر دکلسک اولما کریان	چون سیل دکلسک ایتمه افغان »
» کل کبی براقا سینه که چاک	سبزه کبی ایتمه بسترک خاک »
» صحرا طونالم می ایچم شاد	اندوه ایله اولما بویله معتاد »
» لطف ایله خرامه کل کرم قیل	کتر اوزیکی اسیر غم قیل »
» ای غنچه دهان و سرو و مت	کل اوه زمانی ایت فراغت »
» پاکیزه وجوده حیفدر غم	بویله دخی قالمایه بوطالم »
» شاید آچیله کل مرادک	محکم قیل اساس اعتقادک »
» سیر اوزره بونوبهار فصلی	شاید بولونه نکار وصلی »
مجنون حزین آیاغه دوردی	محرالره سیر ایچون یوز اوردی
کریان کریان قیلوردی سیران	حیران حیران کزردی هریان
که سبزه به عرض راز ایدردی	که لاله به بیگ نیاز ایدردی .
سویله ردی بنفشه به غم دل	کیم سویله به یاره اولسه واصل
چشمینه سوره ردی لاله داغن	عاشق صانوبن اوپوب آیاغن
زکس کوزینه نگاه ایدردی	یارک کوزین آکوب آم ایدردی

بلبلار شرح ایدہ ردی حالن	قومریلرہ محنت وملالان
هر طرفه چيچك كوروب چكوب آه	منزل منزل كزردی ناکاه
برمنزله دوشدی رهكنداری	کیم سیر ایدہ ردی آندہ یاری
برنجہ پری رخیله همدم	مجنون شکسته دن مقدم
لیلی کذر ایتیش اول فضایه	صالمش کل ولاله اوزره سایه
برسبزیه سبز خرکه اورمش	مه صحن چندہ حاله قورمش
غنجه کبی اول لعیف خرکاه	کل برکی کبی ایچنده اول ماه

تعلیق خطلی دیوان صحیفه لرینی حلکار چرچیوه لرایچنده تازه قان کبی سرخلر ،
قیزغین کونش کبی آلتونلر ، براق کوموش کبی صولر ، زبر جد کبی چنلر ، یلیازه کبی
آغاجلر ، اینجه قوشاقلی ، اینجه صاریقلی سوزکون عاشقنر ، وجیفت اورکولی ،
اوج اٹکلی ، نارین رفتارلی محبوبه لرله سوسله یین بهادار مینیاتورلردن هانکی بری
برسودا باغنی شو یوقاریکی مصراعلر قادار آتشین وابتلالی نقش ایدہ بیلمشدر !
فضولینک دیدیکی کبی بو باغچه ده :

« آرایش سبزه دن زمانه »

« بکزندی زمینی آسمانه »

وفضولینک ملول ونا کام عود و بخورلری سریلین بو آسماندن چیقیورم . یول
« باقینک » باغچه سنه دوغرودر .

زیرا جوهرین باغچه سندن شویله بر دعوت صداسی کلیور :

کلزاره کل که جمله جهانندن نمونه در

صحن چندہ حاصل اولور سیر هر دیار

بیلیورم که بو باغچه نک ده چیچکلری بغداد باغچه لرندہ کنک ، شیراز واصفهان
باغلرندہ کنک همان همان عینیدر . فقط فضولینک هجرانی باغچه سندن بونک طرحرلی نه قدر
فرقلیدر . قصیده لری دورت موسمک رنگلری اورتاسنده برر شاهانه فواره بی آکدر -
یور . بو باغچه نک منظره بی بر اوردو کاهدر ... اوراده هر چیچکک رتبه سی ، جنکی

وسرگذشتی وارد. وقتا که کلزار دینن بشیکک اوزرینه « دایه ابر بهار » کلدی «
« طفل غنچه » آغزینی آجدی « لسانه میل ایتدی . او زمان :

داھیلوب جند شاه فتح اولدی ملک باغ وراغ	لشکر ابر بهاری تیر باران ایلدی
عشقنی قطع ایلدی جند شتاک نو بهار	برک سوسن خدمت شمشیر بران ایلدی
نوبت سور و سرور اولدی دوناندی هر نهال	نخلبند نو بهار لشکال ألوان ایلدی
هر یانه مکتوب اوچوردی باد نوروزی ینه	برک نسرین کبوتر کیی بران ایلدی
یاقدیلر ترکسری اطرافه صاچیلدی شرار	باد آتش باز لر کی کلفشان ایلدی
لاله هاون یقدی سوسن آسمانیلرینه	شاه کل تخت زمره اوزره سیران ایلدی
طوتدی اطراف بنفشه ملک مصره دوندی طلاغ	ساندیلر سیر ایلنلر نیل طقیان ایلدی

باقینک مدوحی جنکاور اولونجه یاقراقاری بیله قیلیج کسین، خبر کو کر جینی
اولان ، قیقلجم صاچان بو استیلاجی و نه مه ربال باغچه شاید مدوحی علمیه دن ،
فضل اربابندن اولورسه در حال یوموشار و جنت باغنه دوزر :

باغه رشک ایتسه روا روضه فردوس برین	شولقدر زینت وفر ویردی ینه فروردین
ایریشور باد سحر دن نفحات جنات	موسم ارد بهشت ایردی بهشت اولدی زمین
دمیدر لاله یاقا بزم بهاره مشعل	غنچه زنبق اولان ترکه شمع بالین
کور و نور سخن چندن ینه شاخ ترکس	آسماندن نته کیم هیته عقد پروین
باغک اوراق بهار و قطرات شبنم	دامن ایلدی پرسم وزر و درنمین
ساحل بحر عدندر مکر اطراف جن	دست مهر آنکی چون اولدی بو کون کوهر چین

اساساً موسملری سووهن بو باغچه صاحبک بهار اوقادار خوشنه کیدر که
قیشک قارلرینی بیله شو تاویل ایلهرسم ایدهر :

« مکر که عالم علویده نو بهار اولدی »

« دو کر شکوفه بادامی سخن باغه شمال »

و بهار کنتجه باغچه سنک هر چی چکنی آیری برلذتله آکلاتیر :

آورینوب باشه برتاج مجوهر سنبل	اولدی اقلیم جن تختنه سرور سنبل
شهلوندانه شکست ایلدی طرف کلهن	کو کشتک دو که لرین چوزدی سراسر سنبل
سخن کلزاره کلوب ایلدی عرض دیدار	زاله دن طاقینوب گوشه کوهر سنبل

نظر نده بالکز سنبل بریکچری کوزلی دکلدور ؛ آی ده او او جاغه متسبدور :
 صاریندی مهینه برخوب یوسنی دستار
 سوقوندی فرقنه بردانه اینجه سیم خلال
 او آی که :

همان بوخنچر زرین غلاف پاشادر
 که طاق عرشه آصیلدی بوشب هلال مثال

لاله یه کلنجه اوده :

ژاله دن طاقنور تاجنه کوهر لاله
 سلطنت بار کهن قوردی ینه فصل بهار
 آل فانوسله کلدی کیجه دن کلزاره
 ارغوانلر طوتوشوب خرمن کل یا تمقیچون
 شاه اولویدر جن اقلیمه بکزه ر لاله
 تخت جشید جن تاج مجوهر لاله
 ویردی سخن چنک یولدرینه فر لاله
 کلستان ملکنه آتش قودی بربر لاله

فقط بوجهانگیرانه باغچه نک اک مراسملی منظره سی شودر :

روح بخش اولدی مسیحاصفت انفاس بهار
 تازه جان بولدی جهان ایردی نباتانه حیات
 دوشه دی ینه جن نطم زمره فامن
 ینه فراش صبا سخن بساط چنه
 لشکرابر جن ملکینه آقین صالدی
 فرقنه بریجه بر طاقینور آتون تللو
 دیکدی لشکرکه ازهاره صنوبر توغن
 آجدهلر دیده لرین خواب عسمدن ازهار
 آلرنده حرکات ایلسلر سرووچنار
 سیم خام اولمش ایکن فرش حریم کلزار
 کلدی بر قافله قوندوردی یوکی جمله بهار
 طورمه یغماده ینه نیتکه باغی تاتار
 خیل ازهاره مکر زنبق اولویدر سردار
 خیمه لر قوردی ینه سخن چنده اشجار

دوشه دی مهر فلک یوللری دیبالر ایله

اسکی بردکانی آکدیران بومعظم حرکتلی و تشریفات مراسیلی استقبال حاضرلری
 نه ایچین ؟ چونکه :

ایتدی تشریف جن ملکینی سلطان بهار

وبهاریک بوقدومه شو :

صجدم ولوله نوبت شاهیمی دکل
 صوت مرغان خوش الحان و صدای گهسار
 بومصر اعلری آلقیش طوتار .

روحده ، دماغده و اطرافده بونجه انقلاب اولدقدن صوکره شیمدی تحلیل
ایده بیلورم که اسکی عثمانلی ایمپراطورانی و سرای آداب و ارکانی تلیقسنی انسان
جمعیتک اداره طرزندن بوسوتون مستقل و - تعیر جائزه - ده موقرات ، مساوات
پرور اولان طبیعت بیله سرایت ایتدیرن بوحکمدارلق دوشونجه سی دیوان ادبیاتک ، اومدحیه
شعربک الکبار ز خصوصیتلرندن بریدر . بوکایالکز استان بولده سرای عالمی ایچنده مشبوع
باشایان باقی دکل ، بغدادده - آرتق اوزاق بر عثمانلی ولایتی اولمش اواسکی یقیق
سلطنت مرکزنده - وبر تصوف اوجاغنده ملول ، درویشانه ، عبرتله مستغنی :

یادشاه ملک دینار و درم رشوت و یروب	فتح کشور قیلمغه ایار مهیا لشکری
یوز فساد و فتنه تحریکله بر کشور آلور	اول دخی آثار امن و استقامتدن بری
کوسروب ساعتده دوران فلک بر انقلاب	هم اوزی فانی اولور هم لشکری هم کشوری
کورنه سلطانم بن درویش کیم فیض سنهی	ایلمش اقبالی آثار نصرت مظهری
هر سوزم بر یه لواندر کیم بولوب تأیید حق	عزم قیلد قده طوتار تسخیر ایله بحر و بری
عنده کیم عزم ایتسه مرسوم و مواجب ایسته مز	قننی ملکی طوتسه ده که ز کیسه یه شور و شری
پایمال ایتمز آنی آسیب دور روزگار	ایله مه ز تأثیر آکا دوران چرخ چنبری
قیلناسون دنیا ده سلطانلر بکاتکلیف جود	بسددر باشمده توفیق قناعت افسری
هر جهتدن فارغم عالمده حاشا کیم اوله	رزق ایچون اهل بقا اهل فنانک چاکری

دین فضولی بیله رام اولارق :

چمن ایالته اولدی نصب خسرو کل

هویاه ابر صفت حکمن ایتمه اجرا

یازلدی سبزه نوخیزدن خط احکام

چکلدی سایه مطبوع سرودن طغرا

قطعه بیله طادتا فرمانلی ، طغرالی ، حکمدارلی بر بهار هایون تصور ایتمشدر .
ندیم ایسه ساده :

« کاور دیو جهانک شهر یاری بزم کلزاره ،

« تماشا ایتک ایچون یاسمنلر چیقدی دیواره »

مصر اعتریله چیچکلری بیله مستبد حکمدار مفتونی بر نباتی خلق شکله

شوقله قالمش . صولره وارنجه یه قادار هر طبیعت عنصری نمیه ریالزه ایتمش :

« مان آلقیش صداسن آكدیررمش جاغلیان سولر »
 « ایدمدرلرمش دماسن پادشاه معدلکارک »

صنعتلرینه اسکی شرقک الک قویو سلطنتجیسی اولان ایران ادبیاتی مشق
 ایدینن بوشاھلرل سرای واتباھی مدخدن بشقہ برشی دیمک اولمایان دیوان
 شعرینی واکزیده الهاملرینی زمانلرینک اداره مرکزى، تربیہ لرینک اوجاغی،
 معیشتلرینک منبى، شهرتک پناھی اولان سرای خدمته عرض ایتشلر. بری
 برلریله یاریش ایدمدرجه سنه او مؤسسہ یی مصراعدن وقایفدن بر پروپاگاندا حالتده
 عادتاً غیر شعوری برشکلده منور طبقه یی نشر ایتشلر. و بونلری یالکیز مدرسه
 واندرن اوجاغی تربیه سندن یتیشن منور صنف او قودینی، بونلردن یالکیز اونلر
 ذوق آلابیلدیکی ایچین سرای ومطلق حکمدار تلقیسی اطرافنده بویله جه حسی
 بر اداره، بر رتبه ومنصب وبر مدافعه طبقه سی حاصل اولمش؛ بر طبقه که غریب
 اطاعت وقورقو خیاللری ایچنده ذوق ودوشونجه حریتندن محروم اولا اولایقین
 زمانلره کلنجه یه قادار اوغوشمش قالمش... باری ممدوحلری بومستنا روحلرک
 قدرینی اولسون بیلسیدی!... فضولی بغداد دیارنده مواجیسز سوروندی.
 باقی حق ایتمشکن مفتی الانام بیلہ اولامادی. نفی اونلردن برینک آخورنده
 بوغدورولدی. ندیم اونلر بوزندن دوشدی کیتدی. اجدادلرینک تاریخی کوکل
 جوشغونایله یازان نامق کمال اونلرک غدیری یوزندن زندانلرده چورودی.

باقینک محتشم منظره لی باغچه سنده بو دوشونجه لر عقمندن کچدی. بو باغچه ده
 غمدن آریوقدر. شاعر بردفہ، اوده قانونی صریه سنده :

اولسون غمکده بخیلین زار وبی قرار	آفاق کزسون آغلیورق ابر نوبهار
طوتسون حمانی ناله مرغان صبحدم	کلر بولونسون آه وفغان ایلسون هزار
سنبللرینی ماتم ایدوب چوزسون آغلاسون	دامانه دوکون اشک فراوانی کوهسار
کل حسرتکله یوللره طوتسون قولاغنی	ترکس کی قیامتہ دک چکسون انتظار

مصراعرلیله طبیعتی یاس طومغه دعوت ایتشد.

بو باغچه نک الک محرم و درونی غزل کویله لرینه بیلہ اکثر یا بهارک هیچ برملال کولکسی
 وورماز. ایشیق ایچنده کی چیچکلری همان هر زمان بررنکلی عشق منظره سی رسم ایدمدر.

گلستان بزم شراب جام می کلدرد بکا
قلقل حلق صراحی صوت بلبلدر بکا
عازم شده اول ایکی زلف کره کیرک سنک
صویه قونمش ایکی غراناوزه سنبلدر بکا
سنک بیداد کله سرده زخم خونیم که وار
کوشه دستارده رنگین قرانفلدر بکا
یاخود :

کون بوزین عرض ایله دی نوروزده اول مهلقا
مهر آلتون قاپلو بر آینه ویردی رونما
لبارین یادایله دی یارک لسان حاله
قیلدی بر شیرین حکایه غنجه رنگین ادا
کوش طوتسه شاخ کل چیقسه لباس آله
قصه رنگینه باشلار لاله لعین قبا
یاخود که :

یولار اوستنده دوشوب یامازدی هرگز آفتاب
جام مهر کدن سنک کراولماسه مست و خراب
صبحدم کورددم سکا صوغماغیچون کویکده پیک
برقیزیل کل آلمش آی دابر آینه آفتاب
سایه سرو بلندک یولار اوستنده کوروب
دیر حسرتدن جان و دل : یالیتی کنت تراب

بعضی ده باقی سه و کیلیسنه بر چیچکله درس ویرر ، حقیقت او کره تیر :

« کل بوزک وصفنده بلبل قیلسه الحانی درست »

« باغده بر غنجه نك قالماز کریبانی درست »

دردینی بیله چیچکله دوناتمان آکلاتاماز :

ساقیا جام می نه خوش کل اولور
اُینه کیم آلورسه بلبل اولور
دیر کورن تازه داغی باشیمده
نه کوزل قرمنی قرنفل اولور
غم زلفکله دود آه کبود
لاجوردی لطیف سنبل اولور

کلار صفاده خرم و خندان و شادمان

بلبل بلاده بخچین زاروبی قرار

یالکز قالنجه ، شکواسنی اظهاره ینه باغ و بهار وسیله در :

سیر کلشنده نه حاصل بیله یار اولمایحق
شاخ کلمده نه بیتر تازه بهار اولمایحق
صوت سرغان چن عالمی طوتدی شمدی
مطربا نیله یهلم نقش نکار اولمایحق
میزان باغ ارم قیلسه لر آرام ایتمهز
جانده صبرودل شیداده قرار اولمایحق
بو باغچه ده سه و کیلیسنه بعضاً شو تأمیناتی ویرر :

ایلدی مزده کل بلبل شاد و خرم
غنجه نك کوکلی آچیلدی ، کله دوشدی شبنم
عالمک نیله بهیم باغ بهارین سنسز
بکا سن رخلری کلزار ایله خوشدر عالم
سه و کیلیسنک لباسنی ینه آنحق چیچکله دلالتیه آکلاتابیلیر :

کلکون قبای اول سنک سانکه لاله در ۰ جسم لیطقی لاله حراده ژاله در
 قارشومده آلر کیوب اول لاله رخینه ۰ کلکونیه لرله عظم آلور سان پیاله در
 بهارک آچیلدینغی شومصراع لرله نقش ایدر :

« برکستان یازدی برای ایجره فصل نو بهار

« لاله یریر سرح اولوبدر سبزه خط شبنم نقطه »

و بهارده کندی جوشغونلغی شویله آکلایر :

صو کبی زنجیر لر طوتماز دل دیوانه بی

خاصلی آواره لك وقتی ، بهار آلامیدر .

او بهارده بلبك ایشی شودر :

« شولدکلو آتدی کلرله بلبل شطاری »

« دوشدی چنده قطره شبنم کوله کوله »

او کل که باقینک :

« چند شتایی طاشه طوتوب ینه ژاله لر »

« قصد ایتدیلر که ملک کلزادی آله لر »

دیدیکی خنکاور بهارده :

« بزمنده سوردی لاله مرصع پیاله سن »

« اولدی امیر مجلس باغ و بهار کل »

« جام شرابی ایچمه ز آئنده طوتار دورور »

« عشقک میندن اولدی مکر بی مجال کل »

سو کیلینک آتی کلوب کیتدیکنه اوزولن شاعر آنجق چیچکله آوونور :

« بزمه کله بردم آکلنمه ز کیدر اول غنجه لب »

« آز اولور کلشنده غایت مدت آرام کل »

اونک ایچین کوکلک و دنیا نك آلاجه لی اولدینغی ده ینه باغچه سندن آلدینغی

چیچک لرله کوستیر .

« باغ بهار کلشن عالم خزانلودر »

« بزم صفا همیشه کل وارغوانلودر »

استانبول سواقلر نده بیله بهار یادنده در

« سرو قامتلر ایکی یانن آلورلر یولک »
 « راه کلزاره دوزر یوللری استانبولک »
 حاصلی تمیزی شودر که :
 « خلق عالم کل سوهیدی کاشکه بلبل کبی »
 « اول لبی غنچه بکا قالوردی تنها کل کبی »

باقینک هر کوکل حالتی آکلانان جوهرین باغچه لرنده اکنه بویته کزیندیکم آلوردر
 کونمی نائلی قدیمک طرحرلی کوچوک ، فقط ویردکری ذوق نهایتسز اولان طاشقانه
 باغچه سنده بیتزه جکم . زمانه سنه قصیده لردن باج ویرمه یین نادرشاعرک طوق سسلی
 غزللر نده بهار کرچه دمادم کلیریکر ، فقط ایکی مصراعده بعضاً تمام بر موسم لذتی دویورور :

« سیر ایدک جولر ایله باد بهارک جنکن »

« نیجه بولمش ایکی دیوانه کورک همرنکن »

اونک چیچکللی مصراعلری واردر که بهاردن آنلر رسم ایده ر :

« هنوز دوندی چمن بزمه ، کل پیاله لره »

« هنوز باشلادی بلبل چنده ناله لره »

باغچه سنده کلرک منظره سی ، چوق یکی دکسه ده ، خیلی ایمره ندیر یجیدر :

دوندی نهاله شجر شعله باره کل

کوروب لطافت عکسن صانور قیزیل یاقوت

باقان طبقچه لعلین کلده ژاله لره

مرآت جویه خسرو کل ناظر اولماسون

عالم نما دیدکری پیمانه کندیدر

فقط نائلی قدیمک باغچه سی شو :

جولر او دکلو صاف که روح روانلنور

فیض نسیم صبحله ازهار جانلنور

چیقمز بنفشه سنبل ایله باشه نیلسون

طورمش چنده بویین اکر ناتوانلنور

شکلنده ، یاخودده :

محن چنده غنچه لرك انبساطی وار هر سایه نهالده بر کل بساطی وار
فریاد عندلیبه طوتار شاه کل قولاق ملك چنده غلغلهدن احتیاطی وار
كللر شكفته سروده هم آغوش یاسمن سنبللره بنفشه لرك ارتباطی وار
بر نقد ژاله دامن وجیب شكوفه زار نودولتان باغ و بهارك نشاطی وار

طرزنده کوروندیکی زماندن زیاده ، واو باغچه نك روزکاری :

شاه نوروزدن اولدی ینه ملك چنه

غنچه طومارینك ایصالنه پروانه صبا

تعریفیله اسکی بر آتلی حالنده رسم ایدیلدیکی زماندن زیاده اصل اوراده شاعر
سودالینسی کوردیکی و اوسودالی بر خیال کبی سوزوله رك کچدیکی وقت تمامیله
خصوصیله شیر و جوششلی اولور :

او شوخی باغده کوردم شكفته رو تازه

آلنده بر کل آچیلمش اوتازه بوتازه

شو بر لکده کچیشی صانیرم ، چوق کیشی ایمره نرك سیر ایده جکدر :

كلزاردن اول شوخ دلارا ایله کچدك

کویا که نسیمز کل رعنا ایله کچدك

باغرنده بهارك جنبشی قاینایان نائلی بعضی شو آرزو ایله حشر اولور :

چیقسه ق سرتاك چنه برک رزآسا

باد سحر اُسدکجه خیابانه دو کولسهك

صولر قاراردی . آرتق نائلینك تعلیق یازیلی مصراعاری قیوراق کولکلر

حالنده بر برینه دولاشدیور . اوچ باغچه دن طویلا یا بیلدیکم چیچك ، مصراع وتلقی

غنیمتی بو کونلك یتیشیر . اوته کیلر یارینه

- پشته دی -

روش اشرف